

Lokalkirke- og Museumssamfund

Nyt om Gammelt

Pr. 47 maj 2014

Samlingen af Mårtens malerier fordoblet

Tekst og affotograferinger N.M. Schaiffel-Nielsen

Alfred Mårtens maleri af Randbøl Hede, doneret af Ejnar Hansen.

lighed for at udstille på Charlottenborg og blive optaget i Weilbachs Kunstnerleksikon.

Indtil i år har han manglet i lokalarkivets samling af malerier. Det blev der lavet om på, da Harry Hansen, tidligere borgmester i Ølgod, men født i Billund, skænkede lokalarkivet et maleri, han troede var udført af Axel Sørensen Randbøl, men et nærmere studie af den lidt utydelige signatur afslørede, at det var et A. Mårtens, der var mester for maleriet med Staldbakkerne på Randbøl Hede som motiv. Maleri nummer to blev en donation fra Ejnar Hansen, Skærup, igen et motiv fra Randbøl Hede, hvilket understreger Mårtens som "hedens maler".

Alfred Ove Mårtens forlod Randbøl Hede i 1932. Da havde han været på heden siden 1920. Hans nye adresse var den gamle skole i Karup. Her levede og malede han indtil sin alt for tidlige død i slutningen af november 1936. Af Randbøl Sogns indtil nu 52 registrerede kunstmalerere var han den eneste, der boede i sognet, som fik mu-

Alfred Mårtens' gengivelse af Staldbakkerne på Randbøl Hede. Doneret af Harry Hansen, Grindsted.

Det er de knippelgo- de til

Tekst og billede N.M. Schaiffel-Nielsen

Stående Sonja Gahner i færd med at hjælpe sin elev med at få lagt trådene over hinanden i den rigtige rækkefølge.

Der var helt stille på Egnsmuseet. Den grønne lampe viste, at alarmen var slået fra. Grunden til stilheden var et de fire damer var i fuld gang med at kniple i lokalar-kivets læsesal.

Det er sådan sin sag at holde styr på de mange tråde og det komplicerede mønster. For en udenforstående ligner det en gåde. Sonja Gahner, der er en mester i knipling og instruktør, smiler overbærende over de ”håbløse” spørgsmål, alt mens hun præsenterer et flot stykke kniplearbejde, denne gang er der anvendt en grønlig farve. En bemærkning om, at kniplinger bør være hvide, mødte ikke megen forståelse.

De fire, der var oprindelig seks, mødes hver tirsdag eftermiddag, hvor Sonja hjælper sine tre kolleger til rette med knipleriet.

Købmandsgården bringes tilbage til fortiden

Tekst og billede N.M. Schaiffel-Nielsen

Bindeballe købmandsgård pakket ind i stillads fra firmaet Helge Frandsen A/S.

Bindeballe. Så er der kommet gang i projektet med at føre Bindeballe Købmandsgård tilbage til en periode omkring 1910. Det betyder, at købmandsgården igen får to skorstene og et par kviste ud mod Bindeballevej. Forpagter Margit Sand lader forstå, at byggerødet ikke er uden omkostninger. Fra mandag må familien således undvære varme og varmt vand. –Det vil vare en tre fire dage, for murerne at mure de nye skorstene op, fortæller hun.

Selve butikken får nyt tegltag, medens kørestalden og smedjen får lagt nyt tagpap på. Det hele bliver isoleret efter de gældende regler, hvilket vil sige at regningen for at varme købmandsgården op bliver reduceret betydeligt.

Sådan så Bindeballe Købmandsgård ud da forretningen lå i stuehusets modsatte ende. Ingen kan i dag se, at forretningen blev flyttet til sit nuværende sted. Ingen ved med sikkerhed hvornår, men omkring 1930? Hvis nogen ved det, giv besked til redaktionen.

Alterduge fra sidste århundrede er kommet på museet

Tekst og billeder N.M. Schaiffel-Nielsen

Ester Andersen, 96 år, ser på den alterduk, hun mener lå på alteret i Randbøl Kirke, da hun blev konfirmeret i 1934 og som lå der med mellemrum indtil 1988. Det var det år hvor Ester afleverede den alterduk hun havde broderet til Randbøl Kirke.

Inger Schnedler ringede for at fortælle, at hun havde fået indleveret fire alterduge fra Randbøl Kirke, og at de efter hendes mening skulle opbevares ved Egns museet i Vandel.

Alterdugene blev målt op og fotograferet og oplysningerne sendt til museumsinspektør (nyere tid) Steen Rosenvinge ved Vejle Museerne som Egns museet er en del af. Steen fik tilsendt billeder af alterdugene med mål og

beskrivelse af tilstand. Ud over det fik han Ester Andersens ca. årstal for, hvornår alterdugene havde været i brug.

Steen Rosenvinge sagde ja til, at Egns museet kunne modtage alterdugene. De blev herefter registreret af Ruth og Bente inden de blev afleveret til konservatorerne på konserveringsanstalten på Lysholt, hvor Vejle Museerne er én af kunderne.

Mistede sin far

Ester Andersen blev meget tidligt, allerede fra 7 års alderen, taget med i kirke af sin mor, der var enke og centralbestyrer i Vandel. Hun har været en trofast kirkegænger og medlem af menigheden i Randbøl Sogn siden sin barndom.

I årene 1987-88 syede hun en ny alterduk til Randbøl Kirke. Samtidig kniplede Bente Vejrup en bort til alterdugen. Sidstnævnte er endnu ikke set anvendt i kirken.

Ester fortæller, at på et tidspunkt var der en alterduk med en bort syet af blå garn, men hun kan ikke huske årstal for, hvornår den var i brug. I det hele taget er der med mellemrum blevet skiftet alterduge i Randbøl Kirke.

Egtvedpigens dragt er igen at se i udstillingen

Efter tyveriet for knap to år siden er Egtvedpigens dragt igen blevet genskabt og ligger forsvarligt låst inde i sin glasmonter i udstillingshuset ved Egtvedpigens genskabte høj.

Selve udstillingen om Egtvedpigens dragt er blevet renoveret og er blevet gjort mere tilgængelig og enkel end den tidligere udstilling, som i øvrigt var blevet noget medtaget af tidens tand og ubetænksomme mennesker pillen ved billederne.

Siden sidst:

Der er nok at se til på Egnsmuseum

Tekst og billeder N.M. Schaiffel-Nielsen

Elever fra 10. Klasse på Vandel Efterskole havde en hektisk time på Egnsmuseum, hvor de både skulle høre om byens historie og se museet på én time.

Museumsforeningen har ikke ligget på den lade side efter vi udsendte sidste nummer af Nyt om Gammelt. Den 13. marts gik Søren og Niels i gang med at rydde op efter første søndag i advent. For at skåne gulvet i kælderens under Firehøjeskolen, Vandel Afdelingen havde vi lagt plader ud. For at sikre at de ikke skred blev de gjort fast med Gaffa tape. Det virker, det virker så meget, at da vi trak tapen af, fulgte malingen med. Der var kun én ting at gøre, male gulvet over igen. Et sprængt vandør i kælderen er nu efter flere måneder endnu ikke blevet repareret. Når det engang bliver det, skal hele udstillingen om Svenskerkrigen i 1658 ved Randbøl Kirke pilles ned og renoveres. Udstillingen er et af de helt store træklapre, når vi har skolebørn på besøg.

10. klasse fra efterskolen på besøg

Vi har tidligere foreslået forstanderen på Vandel Efterskole, Lars Mortensen, om det ikke var en ide at hvert nyt hold elever fik en time eller to på Egnsmuseum, hvor vi gerne ville fortælle eleverne om, hvad der er for en by, de er havnet i, og selvfølgelig noget om byens meget dramatiske historie, både i 1658-60 og i 1944-45,

hvor krig og ufred plagede byen. Den 12. og 13. marts lykkedes det. Lærer Winnie, var ny på efterskolen og mente at hendes 10. klasse kunne have godt af en time på Egnsmuseum. Der blev sagt ja-tak til at tage imod eleverne. Først lidt undervisning i den

gamle skolestue, hvor møblerne vakte en vis opsigt blandt eleverne, de sagde ikke torturinstrumenter, men det stod at læse i deres blikke. Så en tur rundt i museet med forklaring. Det var en fejl at tro, at man kunne rumme en 10. klasse på bare 12 elever så alle kunne se og høre i vore pludseligt snævre lokaler. Drengene måtte leve med den trange plads. Næste dag var det pigerens tur, her var Søren blevet tilkaldt for at tage sig af halvdelen af klassen rundt i museet. Det gik meget bedre, og vi glædede os over de pæne ting, de skrev i gæstebogen.

Maleridagen

Vi havde en ambition om at få folk til at komme med deres malerier eller luftfotos af fædrene gården, da vi inviterede til at besøge museet og lokalarkivets store malerisamling af lokale maleres værker fra 1920 til ca. 1980. Det blev en klokkeren fiasko. Forstået på den måde, at nok havde vi et pænt besøg fra klokken fra åbningstid til 16.30. Vi fik mangan god snak med de besøgende, som da også så interesseret på malerierne. Flere, der aldrig tidligere havde været på museet, var imponeret af samlingerne, ikke mindst Bendixens møbler i stuen i kælderen

Dagen efter var det pigerne fra 10. klasse på Vandel efterskole, der måtte igen samme tur, der gik dog lidt mere tid med at se på dukkeudstillingen i kælderen.

Fra v. er det Ebba Christensen, hendes mand Vagn Aage Christensen, der blev vist rundt af næstformand i foreningen, Svend Aage Hansen. Han har lige fortalt én af sine gemytlige historier.

vakte opmærksomhed.

Inden vi skulle have besøg, blev fordøren malet. Den er en del af det, der i det kommunale sprog hedder klimaskærmen. Det er derfor Vejle Kommunes Tekniske Forvaltning, der har

ansvaret for, at døren bliver malet, inden den rådner op. Det ansvar er undergivet en økonomisk faktor, der hedder vi har ingen penge. Vi undskylder, at vi ikke er imponeret af påstanden og har selv købt maling og malet døren så gæsterne ikke får et alt for kedeligt indtryk af museet.

Det er blevet forår

Det er herligt. Solen skinner, græsset gror, og den slags skal slås. Erik er kommet sig efter sin blodprop. Han har igen grebet haveredskaberne og den motoriserede plæneklipper, hvilket gør underværker i haven omkring museet. Niels har banket rust på gelænderet op til hoveddøren og er begyndt at male det. Løvsugereren har været i gang, og kælderhalsene bag museet er tømt for sidste sommers blade, og dem var der mange af. Det sorte stakit ud mod Skolevej venter i skriven-de stund på at blive malet. Det er blevet sprøjtet for alger og ser derfor rigtig kedeligt ud. Men malingen er købt, og vilje til at smøre det på er til stede. Nu venter vi blot på nogle dages tørvej.

Søren i gang med støvsugereren inden gulvet igen skal males over. For enden af støvsugereren kan man se, hvordan Gaffa tapen tog malingen med, da man fjernede pladerne, der skulle beskytte gulvet mod spildt stearin.

Randbøldal-Museet på Egnsmuseum

Tekst og billede

N.M. Schaiffel-Nielsen

Lille fin udstilling lavet af vævepi-gerne i Randbøldal-Museet som reklame for deres virksomhed i væveværkstedet dernede i dalen.

I Randbøldal-Museet er det vævelauget, der sætter, undskyld udtrykket "liv i kludene". Mona Sørensen og hendes 15 vævedamer mødes hver 14. dag fra klokken 16 til 20, ind imellem 21 stykker, hvor de arbejder, underviser nytilkomne og eller spiser aftensmand sammen.

Besøg fra Holland

Vævelauget har masser af forbindelser rundt i Danmark og Sverige. For tre år siden udvidedes kontaktfladen til Holland, og i midten af april var der otte gæster fra et vævelaug i Nordfriesland i det nordlige Holland på besøg. Med sig havde de danskfødte Ulla Spithorst-Bøgh. For 51 år siden giftede hun sig med en hollandsk lærer og har siden boet i Holland. Hun var den der oversatte Mona Sørensens velkomst og forklaring om væveværkstedets aktiviteter.

Der var engang en flyvestation

Tekst og billede N.M. Schaiffel-Nielsen

Kay Andersen (KAS) lige før han foretog den sidste start fra det der var Flyvestation Vandel.

I løbet af året 1944 kom den tyske besættelsesmagt repræsenteret ved Luftwaffe til klarhed over, hvad de skulle kalde den flyveplads de var i færd med at anlægge syd for Vandel by. Først kaldte de den Fliegerhorst Jelling, så skiftede de mening og den kom til at hedde Fliegerhorst Vejle, for så at ende med at hedde Fliegerhorst Vandel. Nu er der så gået 71 år. Meget er sket. Den Anden verdenskrig blev vundet den 9. november 1989. Det betød, at den Flyveplads ved Vandel, der i 1950 blev til Flyvestation Vandel, lukkede den 30. juni 3003 klokken 12. Da var flyvestationen blevet solgt til et firma, der kaldte sig World Wide Wind. Deres eneste fortjeneste var, at de meget hurtigt gik fallit. I 2003 købte kammerherre, *hoffjærgermester* Christian Frederik Gustav Greve Moltke til Bregentved fallitboet. Man var gået fra fly til landbrug.

Sidste flyvning fra Vandel

Den 4. juni 2004 klokken 11:07

blev forfatteren fotograferet sammen med KAS ved hans flyver, det var lige før den næstsidste start fra Flyvestation Vandel. Den absolut sidste start fra flyvestation Vandel blev foretaget af KAS klokken 11:38, hvor jeg tog et billede af hans fly, da han rullede ud til start. Klokken 10:07 havde vi haft en hyggelig snak med major Jørgen Haven (HAV). Klokken 12:00 drejede HAV og flyveleder, Henriette Linder Hansen nøglen og forlod tårnet. HAV fortalte senere, at han havde haft en samtale med Kanal 94, hvor man påstod, at man kunne høre, at han talte med en meget grødet stemme.

Godset rydder op

I løbet af det sidste halve års tid er der sket det, at Rygbjerggård har mistet sine avlsbygninger. Vejen der førte rundt om gården og over til Bygning 39, sammen med tomtten er pløjet om, og nu blomstrer raps gul og flot på arealet. Inde i

stuehuset holder tilsynsførende Ole Lyse til. Her er blevet sat i stand, og Ole og hunden har kronede dage.

Nu er det ikke bare Rygbjerggård, der er forsvundet. Det samme gælder den eskadrillebygning, der engang var først sergentmesse og senere blev til stampersonelmessen. Dens vægge kunne ellers fortælle spændende historier om vagthavende officerer og lederen af flyvestationens bevogtningstjeneste, men det lader vi være med. Men sikke dog de fester, der fandt sted i det der i dag er en tomt. Evigt ejes kun det tabte, ak-ja!

Længere ude vestpå ad perimetervejen kan man konstatere, at den ejendom major Ebbe Gotfredsen gjorde kendt blandt indflydelsesrige politikere og officerer i forsvaret, når han inviterede til sine fantastiske middage. Hvorfor, fordi han ville skaffe Danmark de nødvendige panserværnshelikoptere.

Lidt længere vestpå til højre for vejen boede maskinmester O.E. ”maskinpetter” Pedersen. En mand der gjorde utroligt meget for sporten i Vandel og sad i både Randbøl Sogneråd og Egtved Byråd. Som maskinmester passede han meget på forsvarets penge, hvad der i manges opfattelse gjorde ham lidt vanskelig at samarbejde med.

I næste nummer af Nyt om Gam-melt vil vi fortsætte med at fortælle om, hvorledes der bliver ryddet op og om hvordan det store areal vender tilbage til den anvendelse det have for 1944.

Forklaring på ordet TOMT:
substantiv, fælleskøn
BØJNING -en, -er, -erne

UDTALE ['tʌm²d]

OPRINDELSE fra norsk *tomt* 'mark, toft'

Slagtebænk Dybbøl

Af N.M. Schaiffel-Nielsen

Forrest Commandersergent Flemming Pallesen fulgt af sin gruppe af Jydske Landsoldater, og der skal være "d" i

På Daldovervej i Randbøldal har Jydske Landsoldater deres hovedkvarter. Op til påske var der stor travlhed i hovedkvarteret. Til daglig er formanden for De Jydske Landsoldater Flemming Pallesen ansat i den kongelige danske Marine, med fast tjenestested ved Søværnets Operative Kommando i Aarhus, hvad han har været i 30 år.

Pallesen har altid interesseret sig for de danske sejre i 1848 og ikke mindst nederlaget i 1864. Det har ført ham vidt omkring. Tidligere på året var han ved Sankelmark i Tyskland sammen med Ejnar Hansen med tilnavnet "Krigsejnar", i løjtnantsuniform anno 1864. Her kom de i snak med en herre, der viste sig at være den danske ambassadør i Berlin. Det resulterede i, at de to 1864-soldater deltog i en konference i Berlin, hvor de stod vagt ved talerstolen, medens Angela Merkel talte.

De Jydske Landsoldater er en eftertragtet militær enhed på fritids-

basis, sidst deltog de i 150 års mindedagen for dragon Niels Kjeldsen, som blev dræbt i en træfning ved Højen.

Commandersergenten fra Randbøldal

Hvad har Randbøldal med slaget ved Dybbøl i 1864 at gøre? Tom Buk-Swienty's roman "Slagtebænk Dybbøl" fortæller om slaget ved Dybbøl 1864, hvor ifølge de danske tal 379 mistede livet og 646 savnedes. Helt anderledes var de tyske tal, som lød på 3.600 faldne danske soldater og 1.200 prøjsiske ditto. Danskerne havde 554 sårede, og 3.534 blev krigsfanger.

Vi mødte Flemming Pallesen, Randbøldal, da vi besøgte Kongeskansen den 18. april, 150 års dagen for det tabte slag. Først kom den gode commandersergent marcherede i spidsen for sin gruppe. Senere kom han spændende, som om en vis mand var i hælene på ham, han havde nok at se til den

fredag. Blandt andet skulle hans soldater stille op som vagter på Kongeskansen medens formanden for Region Syddanmark, Carl Holst bød velkommen til alle de tusinder af deltagere samt Hendes Majestæt Dronning Margrethe den Anden.

Det hele var begyndt allerede om onsdagen, hvor Pallesen drog til Dybbøl for at forberede "slaget". Der skulle planlægges og øves, hvordan man skulle gå og stå den 18. når der skulle nedlægges kransen ved krigergrave og vagten i Kongeskansen, når Dronning Margrethe skulle tale. Om aftenen den 18. skulle den 26 mand store deling stå æresvagt ved den røde løber ved koncerthuset Alsion, når de kongelige og alle andre gæster ankom til koncerten.

Lige nu sidder Pallesen hjemme i Randbøldal og glæder sig til at gå på pension og få tid til at være Jydsk Landsoldat, tror han.

Der sker meget omkring Egnsmuseum

Tekst og billeder N.M. Schaiffel-Nielsen

Mens vejret var godt og plankeværket tørt, gik Svend Aage i gang med at male, og give stolperne hat på. Nu holder det hele i mange år

Det tidlige forår krævede også, at græsplænen blev slået længe før normalt. Her er det Erik, der er i gang.

Brændeskuret er resultatet af, at vi ikke længere kunne være i Firehøjeskolens cykelskur. Svend Aage og Søren har sat skuret op, og Museumsforeningen har betalt gildet.

Niels har banket rust og malet gelænderet op til hoveddøren.

Museet skal snart investere i mere brænde, og i den rette størrelse så der kan bages æbleskiver til skolebørnene.

Randbøl Sogns Lokalarkiv- og Museumsforenings Bestyrelse

Formand
N.M. Schaiffel-Nielsen.,
Ahornvej 2,
Randbøldal,
7183 Randbøl.

Tlf. 75 88 35 53
Mob. 20 33 56 25

Næstformand
Svend Aage Hansen,
Gl. Åstvej 14,
7184 Vandel.
Tlf. 75 88 54 04

E-mail: sah.vandel@turbopost.dk

Kasserer
Søren Pallesen,
Gl. Stationsvej 34,
7184 Vandel.
Tlf. 75 88 55 01

E-mail: soren@net-info.dk

Sekretær
Bente Lykkegaard,
Rodalvej 50.
Randbøldal,
7183 Randbøl.
Tlf. 75 88 37 59

E-mail: bente.lykkegaard@skolekom.dk

Bestyrelsesmedlem
Peer Høgsberg,
Daldovervej 37C,
Randbøldal,
7183 Randbøl.
Tlf. 75 88 33 84

E-mail: peer.natur@gmail.com

Redaktion:

N.M. Schaiffel-Nielsen (Ansvsh.)
Adresse: Ahornvej 2, Randbøldal,
7183 Randbøl.

Trykning: Billund Bogtrykkeri,
Højmarksvej 5, 7191 Billund.

Distribution: Kasserer Søren Pallesen. Se adr. ovenfor.